

MAĎARSKÁ MLUVNICA

PREDLOŽENÁ

SLOVENSKO-MAĎARSKJEMU SLOVNÍKU

A VISTAVENÁ

OD

ŠTEFANA JANČOVIČA.

MAGYAR NYELVTAN

ELŐBOCSÁTVA

SZLÁV-MAGYAR SZÓTÁRNAK

IRTA

JANCSOVICS ISTVÁN.

Szarvason,

Réthy Lipót betűivel. A Szerző sajátja.

1848.

25

PREDMLUVA.

Ñje jední sa nachodja , ktorí Slovákom za zluo majú , že sa ñechcú po maďarskí učíť , a že bočja od maďarčini. Nakolko tí hromžjaci majú pravdu a nakolko ñemajú , o tom reč šíriť ñechcem ; ako aj na to , — že či sa na ozaj chcú Slováci maďarčinu učíť , a či sa ñechcú — vizvedať sa ñemjeñim , bo vjem , že sa to vždi a všade aj takí aj takí nachodja , jeden chce , druhí ñechce , to bolo tak od počjatu sveta , je teras , a bude až na vekí. Že ale dakdo hromží , na čo že sa na tom pozastavujete drahi Slováci ! nuž či ñevjeťe to , že aj to k slobode ludskej patrí na dakoho muocť hromžíť. No ale pritom bez všetkjeho hñevu a fuku pošopñeme takovjemu hromžljakovi toto : daj nám do ruke račej prostrjedki , ktorích pomocou mi sami od sebä to—čo nám je potrebnuo—sa učíť , a čo nám je osožnuo—hladať budeme. Sta-rjeho čapa , ktorí je už virasení a má aj fúzi ñenačim už ku grammatike tiskať , to ñejde , veď to papluchov zvikli (aspon predtím) v školách aj s virgasom nabiť , ak sa grammatiku ñenaučili. Hromžeñja je sileñja , je ten virgas pripomenutí , a vjem že každí samostatní človek , just li len preto ñeurobí to čo od ñeho žjadaš , že hromžíš , aj vela Slovákov preto bočja od maďarčine , že ich tu i tam k ñej nútili , a mnohí , ktorí sa bou už hodñe lapiu mlu-vñice a slovñika , vidjac násilja , vuola mu odpadla , a kñížku šmar-riu do kúta.

usilovau som sa všetci novoutvorenje slová, — ktorje som v novinkách alebo v knižkách zočiu — do slovníka vñjesť. Na kolko mi možnuo bolo som aj šarišsko nářečja — ako značne sa od našo deljace — do maďarsko-slovenskjeho oddjelu vñjesou. Návodom maďarskej Akademie dakde som aj českje slová potrebuvau, obzľasť prírodopisnje, i sám súc presvedčení, že nám Slovákomi naskrze to k potupe űeslúži, ak mi aj od sestry našej dač prijmemo. To aj druhje reči tak robili, to muožeme aj mi.

Topografickje mená sú više 600 doloženje, ktorích počet čo ďalej tím vjac bude. Bernolákovi pri všetkej jeho űedokonalosti som veľkí osoch vzau, položjac si ho za vodca, ale takjeho vodca, za ktorím som len s veľkou opaternosťou kráčau. V druhom vidánu celkom na to snáhu svoju obráťim, abi som aj slovník aj mluvníce obe, podla toho ako reč pokrok v svojom rožvíťi urobí, prenapraviu a zdokonalíu. Tuná pripojenú maďarskú mluvnícu som vistaviu podla v novevidanej mluvníci maďarskej Akademie, a najvjac som sa snážíu ľahkým a pochopitelním slohom ju vistaváť. Slovník űi podáva hmotu, ktorú do potrebnej formy uvjesť táto mluvníca űi pomáhať bude.

JANČOVIČ.

Maďarská Mluvňica.

- I. Čjastka: O hláskach a znakoch.
 II. — Pravopis.
 III. — Určitosť slov.

I. Čjastka.

O hláskach a znakoch (betük 's jegyekről).

1. §. Hláski maďarskje (magyar betük).

Maďarskje hláski sú: A a, Á á, B b, Cs cs, Cz cz, (C c), D d, E e, É é, F f, G g, Gy gy, H h, I i, Í í, J j, K k, L l, Ly ly, M m, N n, Ny ny, O o, Ó ó, P p, R r, S s, Sz sz, T t, Ty ty, U u, Ú ú, V v, Z z, Zs, zs.

2. §. Vislovuvaňja hlások (betük kiejtése).

A a, vislovuje sa ako slovenskuo	a,	F f, vislovuje sa ako slovenskuo	f,
Á á, — — —	á,	G g, — — —	g,
B b, — — —	b,	Gy gy, — — —	d,
Cs cs, — — —	č,	H h, — — —	h,
Cz cz, — — —	c,	I i, — — —	i,
D d, — — —	d,	Í í, — — —	í,
E e, vislovuje sa ako	e,	J j, — — —	j,
É é, vislovuje sa predižene	hlásom	K k, — — —	k,
medzi e a í stojacím.		L l, — — —	l,

7. §. Predĺženja a ukraťenja hlások (hanghosszítás és — rövidítés).

V maďarskej reči podľa toho ako to sloh a dobrozvučnosť vľhľadáva daktorje samohláski sa hñed predĺžujú, hñed zase ukracujú. Tak na *a*, *e*, sa končjace slova ak sa dáka príležka k nim pripojuje, obicajne sa zdĺžujú, *kp.* *fa* (strom), *fá-k* (stromi); *fá-ban* (v strome); *epe* (žĺč); *epé-m* (moja žĺč), *epé-d* (tvoja žĺč).

Naproti tomu dlhje hláski v sklade sa často zkracujú, *kp.* *kenyer* (chljb), *kenyerem* (muoj chljb); *kéz* (ruka), *kezemben* (v mojej ruke).

II. Čjastka.

Pravopis (helyesírás).

8. §. Hlavnje zásadi pravopisa (helyesírás föelvei).

Sú dve :

1. Koreñe slov sa tak píšu , ako sa u zvlášťnejších piscov viloženje nachodja.

2. Pochodjace a složenje slova tak treba písať, abi hláski koreña, — pña a — privesok v svojej celosti ostáli, *kp.* *igaz-ság* pravda, a ñje *igasság*; *tanítson* (nach učí) a ñje *tanítscson*.

Poznamenanja. Dakodi predca aj tu sa stáva víminka, *kp.* ñepíše sa *az-ban* ale *abban* (v tom); ñje *az-pal* ale *avval* (s tím s tou s tím); ñje *vér-vé* ale *vérré* (na krú) atď. čo sa najvjac pre dobrozvučnosť tak stáva.

9. §. Pravopis vlasních a cudzích mjen (tulajdon és idegen nevek írásmódja).

1. Šlechťickje mená zachovali svoj starodávni pis, *kp.* *Széchényi* a ñje *Szécsényi*; *Dessewffy* a ñje *Dezsöfi*; *Tewrewk* a ñje *Török*.

2. Cudzje ale udomácenje slov sa tak píšu v maďarskom slohu, ako sa vislovujú, *kp.* *Krisztus* a ñje *Christus*, *József* a ñje *Jósef*; *Zsofi* a ñje *Sóphia*.

3. Ñeudomácenje cudzje mena ale tak sa píšu ako sa v svojej púvodnej reči nachodja, *kp.* *Cicero* a ñje *Cziczero*; *Voltaire* a ñje *Voltér*, *Schakspeare* a ñje *Sekszipír*.

10. §. Rozdeľňa siláb (szótagolás).

1. Vo vjacsilabných slovách, ak medzi dvoma samohláskami jedna spoluhláska sa nachodí, tá sa k poslednej samohláske pripojí, *kp.* ha-lom (kopec), a-nya (matka), gu-zsaly (praslica), a ňje hal-om, any-a, guzs-aly.

2. Ak dve lebo viac spoluhlások sa medzi dvoma samohláskami nachodja, len jedna z nich sa pripojí k druhej samohláske, *kp.* em-ber a ňje emb-er (človek); kard-ra a ňje kardr-a lebo kar-dra (na šablu) atď.

3. Ak sa dve dvojhľáski spolu sídu, len k poslednej sa prikladá pomocná hláska, a tá slúži obidvom, *kp.* ollyan a ňje olylyan (taki); vissza a ňje viszsza (na zpäť). Ak sa ale tjeto dve dvojhľáski rozdeľja, todi sa pomocná hláska k obidvom pripísať má, *kp.* oly-lyan, a ňje oly-lyan; visz-sza a ňje vis-sza.

Aj v tom prípade, keď sa dve dvojhľáski kroz prívezku spolu sídu, načim pomocnú hlásku k obidvom položiť, *kp.* öcscsét a ňje öcsét (svojho mladšieho brata); királylyal a ňje királllyal.

4. Složenje slová tak sa rozpisujú ako boli spolusloženje, *kp.* kard-él (ostrja šabli); zlebi sa tédá rozpísalo kar-dél.

11. §. Velkje hláski (nagy kezdöbetük).

Píšu sa :

1. Pri počjatku reči, verša, a za bodkou.

2. Za citovankou „-“ todi, keď sa jedna celá výpoveď cituje; ak sa ale len jedno slovo cituje, todi netreba veľkú hlásku písať.

3. Pri každom spravdovom vlasnom meňe, *kp.* Duna (Dunaj), Péter (Péter). Ak sa z vlasneho mena prídavnuo urobí, todi sa píše len malá hláska, *kp.* dunai (dunajskí).

4. Mená hodnosť a česť viznamenávajúce sa tjež s veľkými hláskami počínajú, *kp.* Tekintetes Táblabíró Úr (Visoko urodzení pán prísedník); Császári Királyi Fenség (Cis. Kr. Visosť).

12. §. Znaki a čjarki (írásí jelek).

1. . Bodka (pont).

2. , Čjarka (vessző v. vonás).

3. ; Bodkočjarka (pontvessző).

4. : Dvobodka (kettős-, v. kétpont).

5. ' Chibuváca čjarka (híjányjel), ktorá sa mesto chibuvácej hláski alebo aj silabi kladje, *kp.* a' (ten); tu sa chibuváca čjarka kladje nad a miesto chibujúceho z, bo bi malo bit az.

6. - Pretrhnútka i spojka (kapocs-, v. kötjel, v. elkszakításjel).

3. Hromadnuo meno (gyűnév), *kp.* garmada (hromada), erdő (hora).
 4. Samostatnuo meno [összerű —, v. önálló név], *kp.* Isten [Boh], víz [voda].
 5. Pochádzajúce meno [elvont —, v. származó név], *kp.* istenség [bohstvo], vízesség [vodnavosť], látás [vid].

Poznam. Maďar žjadno pohlavnuo meno nemá, tak ako slovak lebo nemeč, ale mesto ukazujúcej predložki *ten, tá; to*, užívá zviš opísanuo predmjence *az, a'*; ktorím sa ale pohlavja nevislovuje.

17. §. Skloňovaňja a priveskovaňja podstatných mjen (a' főnevek ejtegetése és ragozása).

Podstatnje mená — podľa toho, ako sa v rozličných prípadoch užívajú a upotrebujú — aj svoj púvodní sklad premieňajú, a síce ňje len tak ako druhje reči samím skloňovaním, ale dvojakím spôsobom: skloňovaním a priveskovaním [hajlítás és személyragozás által]. Vidz 18 a 19 §.

18. §. Skloňovaňja podstatných mjen (főnevek ejtegetése).

Stáva sa :

a) Kroz štiri pádi [eset] :

1. Menuvatelní — [nevező —],
2. Roditeľní alebo majiteľní — [birtokos-, v. nemző —],
3. Dáviteľní — [tulajdonító-], a
4. Viňiteľní alebo Predmetní pád [tárgy —, v. szenvedő —, v. vádló eset].

b) Kroz dvojakí počet [szám] :

1. Jednotní — [egy —], a
2. Množní počet [többes szám].

19. §. Forma skloňovaňja (ejtegetés mintája).

Všetki podstatnje mená uhorskej sa len podľa jednej formi skloňujú, a len daktorje sú chatrno prjestupnje.

Forma.

Jednotní počet.

	hrubo—, ěnkohláska.
1. Menuvatelní	—, —, —, —,
2. Majitelní	—, nak, —, nek,
3. Dávateľní	—, nak, —, nek,
4. Predmetní pád,	at, ot, t, et, ot, t.

Množní počet.

	hrubo—, ěnkohláska.
	k, ak, ok, k, ek, ok,
	—, knak, —, knek,
	knak, knek,
	akat, okat, eket, oket.

I. Příklad.

hrubohláskoví

ěnkohláskoví.

Jednotní počet.

1. Rák [rak],
2. Rák', ráknak,
3. Ráknak,
4. Rákot,

jég [iád],
jég' jégnek,
jégnek,
jeget.

Množní počet.

1. Rákok,
2. Rákok' rákoknak,
3. Rákoknak,
4. Rákokat,

jegek,
jegek', jegeknek,
jegeknek,
jegeket.

II. Příklad.

hrubohláskoví

ěnkohláskoví.

Jednotní počet.

1. Fa [strom, drevo],
2. Fa', fának,
3. Fának,
4. Fát,

ürge [sisol],
ürge' ürgének,
ürgének,
ürgét.

d) Vjac majiteľov a vjac majetkov (több birtokos több birtok).

1. Vár-aink,	vár-aitok,	vár-aik,
2. váraink, vár-ainknak,	váraitok, vár-aitoknak,	váraik, vár-aiknak,
3. vár-ainknak,	vár-aitoknak,	vár-aiknak,
4. vár-ainkat,	vár-aitokat,	vár-aikat.

1. Mjestočne, kde totiž podstavník akobi na jednom mjestě stojí, a kroz priveski sa len jeho mjestočnje premeni ohradzujú, a ktorí je nič nje inšie, ako náš slovenský lokál.

Mjestočnuo priveskuvaňa :

V ñeohradzenom —, v ohradzenom významu.

Vár-ba [do zámku],	Várom-ba [do muojho zámku].
Vár-ban [v zámku],	Várom-ban (v mojom zámku).
Vár-on (na zámku),	Várom-on (na mojom zámku).
Vár-nál (pri zámku),	Várom-nál stb.
Vár-hoz (k zámku),	Várom-hoz stb.
Vár-ra (na zámok),	Várom-ra.
Vár-ból (zo zámku),	Várom-ból.
Vár-ról (o zámku),	Várom-ról.
Vár-tól (od zámku),	Várom-tól.
Vár-ig (po zámok),	Várom-ig.

Pozn. Tjeto istje priveski sa podstavníku pridávajú aj v množnom počtu, *kp.* Váراك-ban, várainkban, stb.

1. Rozličnuo priveskuvaňa :

Ñeohradzene.

Vár-ért (pre zámok),
Vár-ral (so zámkom),
Vár-rá (zámkom, na zámok)
Vár-úl (za zámok),
Vár-ként (tak ako zámok),
Vár-kép (na spôsob zámku),

Ohradzene.

Várom-ért,
Várom-mal,
Várom-ra,
Várom-úl,
Várom-ként,
Várom-kép.

1. Pozn. Čas viznamenávajúce slová, okrem zviš doložených, dostávajú ešte privesku *kor*, *kp.* aratás-kor (v čas žatvi); temetéskor (v čas pohrabu).

2. Pozn. Na krátku samohlásku sa končace slová, takú pri priveskuváňi predlžujú, *kp.* munka (práca), munká-m, munkám-má stb.

3. Pozn. Pre dobrozvučnosť priveska svojú prvú spoluhlásku ku kořeňovej koncevki lahoďi, *kp.* vár-ral a nje vár-val; kalap-pal a nje kalap-

val, reg-gel a nje reg-vel. Hovorja síce takto palóci, ale je takuo hovore-
nja chibno.

4. Príveskovaňa s dvoj-príveskami :

Vár-anként (po jednom zámku),	Vár-előtt (pred zámkom),
Vár-astúl (so zámkom),	Vár-ellen (proti zámku),
Vár-alatt [pod zámkom],	Vár-fölött [nad zámok],
Vár-által [kroz zámok],	Vár-helyett [mesto zámku],
Vár-iránt (na proti zámku),	Vár-gyanánt (mesto zámku),
Vár-körül [okolo zámku],	Vár-nélkül [bez zámku],
Vár-között [medzi zámkom],	Vár-óta (od zámkouho času),
Vár-miatt (pre zámok),	Vár-szerint (podla zámku),
Vár-mellett (pri zámku),	Vár-után (za zámkom),
Vár-mögött (za zámkom),	Vár-végett (pre zámok).

2. Odsek.

Prídavnúo mēno (melléknév).

21. §. Prídavnúo mēno vislovuje vlasnosť podstatnjeho mēna, ku ktorjemu sa ono pridáva, a podľa toho, ako vo väčšej lebo menšej mjere tú vlasnosť opisuje, trojakí stupeň dostáva, po ktorom lebo hor vyšje, lebo dou nižšje stupuje, *kp. nagy, nagyobb, legnagyobb* stupeň ide hore; *kis, kisebb, legkisebb* stupuje dole.

Tje štapne sú : prví, druhí, tretí.

Prví stupeň je samuo púvodnúo prídavnúo mēno, *kp. jó* (dobrí), *drága* (drahí), *nehéz* (ťažkí), *görbe* (kriví).

Druhí stupeň formuje sa príveskou *bb, abb, ebb, ébb, obb, kp. jobb* (lepší), *drágább* (drahší), *nehesebb* (ťažší), *görbébb* (krivší); zkadjal sa dá pomeerkovať to, že dobrozručnosti k vuoli; ako aj v slovenskej reči, tak aj tu sa hláski premenám poddanje.

Tretí stupeň sa stáva s pridaňím k druhjemu stupňu silabou *leg*, ktoruo je podobnúo slovenskjemu *naj*, *kp. leg-jobb* (najlepší); *leg-drágább* (najdrahší); *leg-nehesebb* (najťažší); *leg-görbébb* (najkrivší).

1. Pozn. To, čo slovák v štvrtom svojom stupňi kroz silabu *na* vislovuje, to maďar kroz *leges* vijavuje, *kp. leges-legjobb* (nanajlepší); *leges-legdrágább* (nanajdrahší); *leges-legnehesebb* (na najťažší); *leges-leggörbébb* (nanajkrivší), preto ale maďar nemá štiri-, ale len tri stupne.

28. §. Podstatnje všemená (visszaható —, v. visszatérő névmások).

Magam (ja-sám, ja-sama, ja-samuo).

Magad (ti-sám, ti-sama, ti-samuo).

Maga (on-sám, ona-sama, ono-samuo).

Magunk (mi-sami), magatok (vi-sami), magok v. maguk (oni-sami).

Én-, v. en-, v. ennen-magam; te-, v. ten-, v. tennen-magad; ő-, v. ön-, v. önnön-maga; mi-, v. min-, v. minnen-magunk; ti-, v. tin-, v. tinnen-mगतok; ők-, v. ön-, v. önnön-magok.

S prívieskami: magam-é, magad-é, magá-é, magam-nak, magad-nak, magá-nak; magam-alatt; magad-körül; maga-mellett stb.

29. §. Privlastňuvacje všemená (birtokos névmások).

Kladú sa aj osebä, aj ako prívieski k menám pripojenje.

1. Osebä: enyém (muoj, moja, moje), tiéd, (tvoj, tvoja, tvoje), övék (jeho, jej, jeho), miénk (náš, naša, naše), tieték (vás, vaša, vaše), övék (ích), enyéim (mojí, moje, moje), tiéid (tvojí, tvoje, tvoje), övéi (jeho, jej, jeho), mieink (naši), tiéitek (váši), övéik (ích), *kp.* kié az a könyv? (čia je tá knižka?) enyém; kié az a kenyér? (či je ten chlieb?) tiéd stb.

2. Keď sa ako prívieski k menám kladú, v ten čas majetok vizname-návajú: am, ad, a; om, od, ja; em, ed, e; ánk, átok, ok; unk, átok, uk; aink, aitok, iok; jaim, jaid, jai, jaink, jaitok; jaik stb. *p. o.* ház-am (muoj dom), ház-ad (tvoj dom), ház-a (jeho-, jej-, jeho dom), to stojí mesto toho, akobi povedenuo bolo: enyém ház, tiéd ház, övé ház, čo ale v maďarskom slohu naskrze nejde, (Vidz 20. §. 1.)

Príklad.

Jednomajetkovňe:

Toll-am,	könyv-em,	almá-m,
—ad,	—ed,	—d,
—a,	—e,	—ja,
—unk,	—ünk,	—nk,
—atok,	—etek,	—tok,
—uk.	—ük.	—jok, v. —jok.

Vjacmajetkovňe:

Toll-aim,
—aid,
—ai,
—aink,
—aitok,
—aik.

könyv-eim,
—eid,
—ei,
—eink,
—eitek,
—eik.

almá-im,
—id,
—i,
—ink,
—itok,
—ik.

30. §. Určítje a ňeurčítje početnje všemená (határozott és határozatlan szám névmások).

1. Určítje početnje všemená: egyik (jeden), másik (druhí), mindenik, mindegyik (každí), mind, minden (všetko), kiki, mindenki (každí), senki (žjaden), semmi (nič).

2. ňeurčítje všemená: annyi (mesto az-nyi) (tolko), ennyi (tolkoto), amannyi, emennyi, imennyi, akkora ekkora, amakkora, emekkora, ugyanannyi, ugyanennyi; némi (dáki), nehány (dakolki), némelly (daktori), némellyik, egynehány, egynémelly, egynémi, minemű, néminemű; valaki (dakdo), valami (dač), valamelly, valamellyes, valamilly, valamillyes, valamellyik, egyvalaki, másvalaki, valamillyen; akárki (hoccko), akármi (hocčo), akármmelly, akármmellyik, akármmilly, akármmillyen, akárminő, akárminemű, akárkicsoda, akárkicsodás, akárkicsoda, akárkicsodás, bárki, bármi, bármilly, bármillyen, bárminő, bárminemű, bármelly, bármellyik.

IV. Oddjel.

Sloveso (ige).

31. §. Podeleňja slovesa (az ige nemei 's felosztása).

Podla svojej namerenosti slovesá maďarskje sa ďelja :

1. Na sloveso inamamerenuo alebo činnuo (cselekvő ige), keď činnosť z podstavníka slovesa vichodí, a inam prechádza, *kp.* varr (šijem, iu, i), ver (bijem, biu, bi), ír (pišem, písau, at).

2. Na ódinulnamerenuo alebo trpjace (szenvető ige), keď činnosť ódinul prichodí, a na postavník slovesa účinkuje, *kp.* varratik (šit-sa), veretik (bitím bi), iratik (písať-sa).

3. Mjestočne :

Bennem, (vo mñe), Bennünk,	benned, bennę, bennetek, bennök.
Nálam (u mña), Nálunk,	nálad, nála, nálatok, nálok.
Belém (do mña), Belénk,	beléd, belé v. beléje, belétek, beléjök.
Rám (na mña), Ránk,	rád, rája, rátok, rájok.
Hozzám (ku mñe), Hozzánk,	hozzád, hozzá v. hozzája, hozzátok, hozzájok.
Belőlem (zo mña), Belőlünk,	belőled, belőle, belőletek, belőlök.
Rólam (o mñe), Rólunk,	rólad, róla, rólatok, rólok.
Tőlem (o domña, pre mña) Tőlünk,	tőled, tőle, tőletek, tőlök.
Nekem (mñe), Nekünk,	neked, neki v. nekie, nektek, nekik v. nekiek.
Értem (pre mña), Értünk,	érted, érte, értetek, értek.
Velem (so mñou), Velünk,	veled, vele, veletek, velök.
Alattam (po domñou), Alattunk,	alattad, alattia, alattatok, alattok.
Előttem (predomñou), Előttünk,	előtted, előtte, előttetek, előttök.

25. §. Ukazuvacie všemená (mutató névmások).

Az	(ten),	ekkorá	(takítovelki),
Ez	(tento),	illy	(takító),
Amaz	(hentem),	illyen	(takító),

Takje dvojako konějace sa :

tündököl	a	tündöklik	(ligotať-sa).
hajol	—	hajlik	(nahnúť-sa).
csúsz	—	csúszik	(plazit-sa).
enyész	—	enyészik	(miznúť).
lobban	—	lobbanik	(blkať).
mász	—	mászik	(plazit-, štvjerat-sa).
szün	—	szünik	(prestáyat).
tenyész	—	tenyészik	(množit-sa).
tűn	—	tűnik	(zdať-sa, vihljadať).
úsz	—	úszik	(plávať).
vágy	—	vágyik	(dichit), stb.

2. Pozn. Častočnje slovesá, ktorje z tých slovjes — ktorje sa na ik končja — pochádzajú, ik, koncovku zadržujú, kp. z ugrík (skočiť) bude častočno sloveso ugrándozik (skákavat) stb.

3. Pozn. Od mjen pochodjace slovesá, ak sa len nje celkom inamnamerjenje, običajne sa na ik končja, kp. od por (prach) bude pochodjace strednje sloveso porzik (prašit-sa), od vér (krú) bude vérzik (krváčit).

35. §. Okrem zviš viloženich rozďjelov, všetkje slovesá sa ďelja ešte aj podla iných okolností, na :

1. Častočnje (gyakorító igék), kp. od ír bude častočno sloveso írogat (písavat); od fut (bežať bude) futkos a futkároz (bežkat, behavat, bežkavat).

2. Zmenšujúce (kissebbitő — v. kicsinyítő igék), kp. od taszit (tisnúť, tiskat) bude zmenšujúco taszint (máličko potisnúť), taszintgat (tiskatkat).

3. Mohúce (tehetők), ktorje kroz koncovku hat a het sa formujú, kp. od hoz (ňjest) bude mohúce hozhat (muože doňjest); od tesz (robiť) bude tehet (muože robiť).

36. §. Skloňenja slovjes (ige hajlítása).

Maďarskje slovesá sa skloňujú v trojakej formi : ohradzenej — (határozott —), neohradzenej — (határozatlan —) a trpjacej alebo odinulnamerenej formi (szenvedő forma).

1. V neohradzenej formi skloňujú sa slovesá v todi, keď je činnosť neohradzene vislovená, kp. látok ember, a nje látom ember.

Prosto budúci.

Jednotní —,

1. Vár-andok [počkám],
2. vár-andsz;
3. vár-and.

Množní počet.

- Vár-andunk,
vár-andotok,
vár-andanak.

Spojeno budúci.

1. fogok [budem čakati],
2. Várni } fogsz,
3. fog. }

- Várni } fogunk,
fogtok;
fognak.

Rozkazující a spojující způsob.

Přítomní čas.

1. Vár-jak [nach čakám],
2. vár-j,
3. vár-jon.

- Vár-junk,
vár-jatok,
vár-janak.

Ňeúplně minulí.

1. Vár-jak } [nach bi som čakau],
2. vár-j } vala.
3. vár-jon }

- Vár-junk }
vár-jatok } vala.
vár-janak }

Minulí.

1. Vár-tam } [nach bi som bou čakau],
2. vár-tál } legyen.
3. vár-t }

- Vár-tunk }
vár-tatok } legyen.
vár-tak }

Prostobudúci.

1. Vár-andjak [nach počkám],
2. vár-andj,
3. vár-andjon.

- Vár-andjunk,
vár-andjatok,
vár-andjanak.

Spojenobudúci.

Jednotní —,		Množní počet.
1.	Várni { fogjak [nach buďem čakať], fogj, fogjon.	Várni { fogjunk, fogjatok, fogjanak.
2.		
3.		

Ž j a d a j ú c í s p u o s o b.

Prítomní čas.

1. Vár-nék [počkau bi som],		Várnánk,
2. vár-nál,		vár-nátok,
3. vár-na.		vár-nának.

Ňeúplňe minulí.

1. Vár-nék } [čakau bi som],		Várnánk } vala.
2. vár-nál } vala.		várnátok } vala.
3. vár-na }		várnának }

Minulí.

1. Vár-tam } [čakau bi som bou],		Vártunk }
2. vár-tál } volna.		vártatok } volna.
3. vár-t }		vártak }

Prostobudúci.

1. Vár-andanék [počkau bi som bou],		Vár-andanánk,
2. vár-andanál,		vár-andanátok,
3. vár-andana.		vár-andanának.

Spojenobudúci.

1.	Várni { fognék [mau bi som bou ča- kai],		Várni { fognánk, fognátok, fognának.
2.			
3.			

Ňeúplňeminulí.

Jednotní —,

1. Vár-jam	} (nach som ho čakau),
2. vár-jad	
3. vár-ja	

Množní počet.

Várjank	} vala.
várjátok	
várják	

Minulí.

1. Vártam	} [nach bi som ho bou čakau],
2. vártad	
3. várta	

Vártuk	} legyen.
vártátok	
várták	

Prostobudúci.

1. Vár-andjam	} (nach ho počkám),
2. vár-andjad,	
3. vár-andja.	

Vár-andjuk,
vár-andjátok,
vár-andják.

Spojenobudúci.

1.	} (fogjam (budem ho čakai),
2. Várni	
3.	

Várni	} (fogjuk,

Z j a d a j ú c i s p u o s o b.

Prítomní čas.

1. Vár-nám	} (čakau bi som ho),
2. vár-nád,	
3. vár-ná.	

Vár-nók,
vár-nátok,
vár-nák.

Ňeúplňeminulí.

1. Vár-nám	} (čakau bi som ho),
2. vár-nád	
3. vár-ná	

vár-nók	} vala.
vár-nátok	
vár-nák	

Minulí.

Jednotní —,

1. Vártam	}	(bou bi som ho čakau),	
2. vártad			} volna.
3. várta			

Množní počít.

Vártuk	}	volna.
vártatok		
várták		

Prostobudúci.

1. Vár-andanám	}	(počkau bi som ho),
2. vár-andanád,		
3. vár-andaná.		

Vár-andanók,	}	volna.
vár-andanátok,		
vár-andanák.		

Spojenobudúci.

1.	}	fognám (bou bi som ho čakau),	
2. Várni			} fognád,
3.			

Várni	}	fognánk,	
			} fognálok,

Pozn. Určití je tak, ako v ňeohradzenej forme.

III.

Obraz skloňeňa porjadného slovesa v trpjacej alebo v odinulnamerenej forme (rendes ige hajlitási mintája szenvedő formában).

Ukazovací spôsob

Prítomní čas.

1. Vár-atom	}	(čakaní som),
2. vár-atom,		
3. vár-atik.		

Vár-átunk,	}	volna.
vár-attok,		
vár-atnak.		

Minuli.

Jednotni.

1. Várattam } (bőu bi som bivau ča-
 2. várattál } volna.)
 3. várattott }

Množní počet.

- Várattunk }
 várattatok } volna,
 várattak }

Prostobudúci.

1. Vár-atanđanám (?),
 2. vár-atađdanál,
 3. vár-atanđanék,

- Vár-atanđanánk,
 vár-atanđanátok,
 vár-atanđanának,

Spojenobudúci.

1.
 2. Váratni } (fognék (?),
           } fognál,
 3.   } fogna.

- Váratni } (fognánk,
           } fognátok,
           } fognának,

Určiti.

Váratni (čakaní biť).

S osobními přívěskami.

1. Váratnom } (mám čakaní biť),
 2. váratnod } kell.
 3. váratnia }

- Váratnunk }
 váratnotok } kell.
 váratniok }

Přídavně slovesně mená.

Prít. Várató (čakaní).

Min. Váratott (čakaní).

Bud. Váratandó (očekávaní biť majúci).

Menoslovja.

Váratván (čakaní súc).

Váratya (očekávaňe).

42. §. Poznamenanki (jegyzések).

1. Všechná osobnje *én* (ja), *te* (ti) *ő* (on, ona, ono) sa pri sklonení slovjes običajne viňehávajú; kde ale treba vec dúkladnejšie viložiť, tam sa pridávajú, *kp. én várok és nem más* (ja čakám a nje druhí).

2. Koreň slovesa u maďaroch je nje ako v druhých nářečjach v určitom spuosobe viložení, ale treťja osoba ukazujúceho spuosobu, prítomného času, jednotného počtu sa za koreň berje, *kp. vár* (čaká); *kér* (prosí); *röpül* (leží); *dolgozik* (robí).

3. Ak sa koreň slovesa na sipjacu hlásku *s, sz, z* končí, nedostáva v rozkazujúcom a spojujúcom spuosobe — tak ako druhje slovesá — koncovku *j*, ale sipjacu hlásku sdvojačuje, *kp. olvas* (číta) *olvassak* a nje *olvassjak*; *vadász* (poluje) *vadászszak* a nje *vadászjak*; *evez* (vesluje) *evezünk* a nje *evezünkj*.

4. Tak ani tje — ktorím sa koreň na *t* hlásku končí — nedostávajú *j* prívesku, ale aj to samuo *t* odpadne, a mesto něho dvoje *ss* nastáva, *kp. üt* (bije) *üssék* a nje *ütjek* ani *üjjek*. Ak ale pred tím *t* spoluhláska stojí, toto ostáva, a mesto *j* kladje *s*, *kp. ront* (hubí) *rontsam* a nje *rontjam*; *önt* (leje) *öntsem* a nje *öntjem*.

5. *Metsz* (reže) a *tetszik* (páči-sa), mesto *tsz* dostávajú dve *ss*, *kp. mess!* *messünk*, *tessék*.

6. Zvíž viložnje neohradzenje, ohradzenje a trpjace formi, zovú sa aj koreňovými formami.

43. §. Z koreňových forjem kroz pridánja istích prívesok, povstávajú potom aj druhje formi, a síce :

1. Častotná forma (gyakorló forma), kroz príveski : *dogál, degel, dezik, dögél, ozik, gat, get, dat, dos*, *kp. álldogál* (postáva), *mendégél* (chodítká), *fejledezik* (viviňuva-sa), *üldögél* (posedkáva), *vagdalkozik* (rúbáva-sa), *zárogat* (zatvárava), *méreget* (meráva), *vagdal* (sekáva), *nyaldos* (lízava) stb.

2. Mohúca forma (ható forma) kroz *hat, het*, *kp. állhat* (muože stáť), *ülhet* (muože sedéť) stb.

3. Častotnemohúca (gyakorló-ható forma), kroz spojeňja predošľich dvoch forjem, *kp. álldogálhat* (muože postávať); *üldögélhet* (muože sedávať).

44. §. O prjestupních slovesách (rendhagyó igékről).

Prjestupnými slovesami menujú sa tje, ktorje od običajních pravidjel skloneníja slovjes-porjadních odstupujú, a síce :

1. Na samohlásku sa končjace koreňe slovjes, privítelujú si prípinku *v*, *kp. lö* (strjelat) *lő-v-ök* mesto *lőök*; *rí* (plakať) *rí-v-ok* mesto *ríök*; *ró* (rezať, karhat) *ro-v-ök* mesto *ro-ök*.

2. Na *sz* sa končjace koreňe, to *sz* v neurčitom vistrkujú, a mesto něho koncovkinu *ni* spoluhlásku sdvojačujú, *kp. visz* (ňjesť) *vinni* a nje *viszni*; *lesz* (biť) *lenni* a nje *leszni*; *tesz* (robiť) *tenni* a nje *teszni*.

kalap-ba	(do klobúka)	kert-be	(do zahrade)
kalap-ban	(v klobúku)	kert-ben stb.	
kalap-ból	(z klobúka)	kert-ből	
kalap-hoz	(ku klobúku)	kert-hez	
kalap-ig	(po klobúk)	kert-ig	
kalap-nál	(pri klobúku)	kert-nél	
kalap-pá	(klobúkom)	kert-té	
kalap-úl	(za klobúk)	kert-ül	
kalap-ért	(pre klobúk)	kert-ért	
kalap-on	(na klobúku)	kert-en	
kalap-ként	(mesto klobúka)	kert-ként	
kalap-ra	(na klobúk)	kert-re	
kalap-ról	(o klobúku)	kert-ről	
kalap-tól	(od klobúka)	kert-től	
kalap-pal	(sklobúkom)	kert-tel (vel).	

1. Pozn. Mená tieto položky aj množnom počte prijímajú a potrebujú, *kp.* kalapok-ért, kertek-ben stb.

2. Pozn. Tieto položky sa zväčšej časti aj s osobnými prívieskami spájajú, *kp.* ben-nem ben-ned ben-ne (vo mne v tebe v ňom);ról-amról-adról-a (o mne o tebe o ňom), len že sa todi predložkami stávajú, bo sa pred prívieski kladú.

3. Pozn. Mesto rólról, tóltől, bólből kladje sa aj rúlrúl, túltúl, búlbúl, *kp.* ház-ról a ház-rúl stb.

4. Pozn. Val, vel sa kladje za samohláskami, *kp.* fá-val, tö-vel; za spoluhláskou ale to v vipadá a koncovná spoluhláska sa sdvojačí, *kp.* kalap-pal a nje kalap-val, ako to pátoci dosi nepríjemne hovoria.

48. §. Neodvisle položky (független utóljárók).

Neodvislími sa zovú preto, že sa bezprostredne k menám nepriväzujú, ale sa len osobä za nimi kladú; sú pak nasledujúce :

alá	(pod dač)	körül	(okoľo)
alól	(niže)	közé	(medzi to)
alatt	(pod dačím)	között	(medzi tím)
által, át	(ces, kroz)	közepett	(u prostrjed)
elébe	(preč dač)	mellett	(pri)
elől (na pred, po predku)		melőtt	(od)
előtt	(pred dačím)	miatt	(pre)
felé	(k, na . . . . stranu)	megé, mögé	(za)
felől	(nad)	megett, mögött	(za)

fölé	(k, po nad)	megül, mögül	(z poza)
fölött	(nad)	nélkül	(bez)
gyanánt	(mesto)	óta	(od)
hegyett	(nad)	szerint	(podla)
helyett	(mesto)	után	(za, potom)
iránt	(o proti, na proti)	végett	(pre).

49. §. Dvojpoložki (kettős utóljárók).

al-ül	(níže) :	házon alúl (níže domu)
ált-al	(ces) :	vizen által (ces vodu)
bel-ül	(znútra) :	kerten belül (znutra zahradí)
egy-ütt	(spolu) :	velem együtt (spolu so mnou)
fel-ül, föl-ül	(nad) :	tornyon fölül (po nad túrén)
fog-va, fog-vást	(za) :	kéznel fogva (za ruku)
in-nen	(z tejto strani) :	Dunán innen (z tejto strani Dunaja)
kép-est	(dla, podla) :	ahhoz képest (podla toho)
kereszt-ül	(ces, krížom) :	folyón keresztül (ces potok)
kí-vül	(zvonku) :	ajtón kívül (zvonku dverí)
nézve	(hľadjac) :	arra nézve (na to hľadjac)
túl	(za) :	Tiszán túl (za Tisou).

Pozn. Ňeodvislje- a dvojpoložki sa s osobnými prívieskami spojujú, *kp.* nélkül-em, nélkül-ed, nélkül-e; kívül-em, kívül-ed, kívül-e.

VI. Oddjel.

Príslovki (igehatározók, v. határozók).

50. §. Príslovki sú tje čjastki reči, ktorje dáku činnost zreteľnejše obmedzujú a ohradzujú, *kp.* menni (isi) je činnost celki neobmedzene vi-slovená, ak ale příslovku *messze* (ďaleko) pridám, tak už lepšie rozumjem, kde ta činnost zmeruje.

51. §. Poďeleňja příslovjek (igehatározók nemei).

Príslovki sú podľa toho, ako čas, mjesto, prjedor atď. ohradzujú, rozliňje, a síce :

1. Príslovki času (időt kifejező határozók).

a) Prítomného —, *kp.* ma (dneska), most (teras), azonnal (prjam) stb.

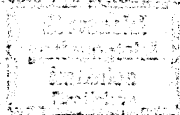

VIII. Oddjel.

Vikrikňiki (indulatszók).

59. §. Vikrikňiki pohnutost misli dokazujú, a sú nasledujúce : ach (ha)! bár (bodaj)! beh v. be (ej či)! bezzeg (ozaj)! csitt (pst)! ej, ejnye (hej)! hajh (och, hach)! hagyján (noženo)! hes (heš)! hó (hó)! jaj (beda)! lám (hla)! ne v. neszze (na)! netek v. nesztek (naťe)! ni, nini (nini, lalal)! nossza (nože)! ó v. óh (ach, ó)! rajta (no! ugyan (ozaj)! vajha (kebilén)! vajmi (?)! valljon v. vajjon (ozaj)!

K o ň j e c.

MUZ 257

150283